

EĞİTİM PSİKOLOJİSİNDE GELİŞİM VE ÖĞRENMENİN YERİ

*Emine YETER
**Münif ATEŞ
***Ali BEYAZTUNÇ
****Hüdaverdi YAYLACI
***** Deniz AYKUT

Araştırma Makalesi

Makale Gönderme Tarihi

25. 09. 2023

Makale Kabul Tarihi

23. 10. 2023

Atıf Bilgisi

Chicago: Emine Yeter, Hüdaverdi Yaylacı, Münif Ateş, Ali Beyaztunç, Deniz Aykut, “Eğitim Psikolojisinde Gelişim Ve Öğrenmenin Yeri”, *International Journal of Eastern Mediterranean Studies*, Vol. 1, Issue: 3, 2023, ss. 256-280.

Apa: Yeter, E., Yaylacı, H., Ateş, M., Beyaztunç, A., Aykut, D. (2023), “Eğitim Psikolojisinde Gelişim Ve Öğrenmenin Yeri”, *International Journal of Eastern Mediterranean Studies*, Vol. 1, Issue: 3, ss. 256-280.

Özet

İçinde bulunduğumuz pandemi süreci hayatımızı ve bununla beraber birçok kavramı derinden etkilemiştir. Hayatın vazgeçilmez gerçeklerinden birisi olan eğitim başlığı da bu süreçten etkilenen önemli kavramlardandır. Eğitim psikolojisi ve gelişim-öğrenme ilişkisinin aktarıldığı bu çalışmada; araştırma kapsamında Psikoloji kavramı aktarıldıktan sonra Eğitim Psikolojisinin tanımı, tarihçesi ve öğretmenlik mesleği ile ilişkisi tanımlandıktan sonra eğitim psikolojisinin alt dalları ve gelişim psikolojisi kavramsal olarak tartışılmıştır. Çalışmanın son kısmında eğitim ve öğrenme ilişkisi ve temel öğrenme kuramları okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırma literatür taraması şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Psikoloji, Gelişim,

Abstract

The pandemic process we are in has profoundly affected our lives and many concepts with it. Education title, which is one of the indispensable facts of life, is one of the important concepts affected by this process. In this study, in which educational psychology and development-learning relationship are conveyed; Within the scope of the research, after the concept of Psychology was transferred, the definition of Educational Psychology, its history and its relationship with the teaching profession were defined, and the sub-branches of educational psychology and developmental psychology were conceptually discussed. In the last part of the study, the relationship between education and learning and basic learning theories are tried to be transferred to the reader. The research is in the form of a literature review.

Keywords: Educational, Psychology, Development, Learning

* Müdür yardımcısı, Çaksına İlkokulu, emineyeter0292@icloud.com, Orcid: 0009-0003-6781-7226

** Müdür, Çaksına İlkokulu, munifates@msn.com, Orcid: 0009-0007-9242-6373

*** Müdür Yard., Mızraklı Kenan Ahmet Öztürk İlkokulu, alibeyaztayyar@hotmail.com, Orcid: 0009-0006-0976-3065

**** Müdür, Şehit Adil Görüroğlu İlkokulu, hudaverdi-yaylaci@hotmail.com, Orcid: 0009-0002-3283-0693

***** Antakya Odabaşı Mustafa Kemal İlkokulu, erzgenç25@hotmail.com, Orcid: 0009-0002-1496-1606

Giriş

Eğitim psikolojisi, eğitim süreci içerisinde insanların nasıl devinimsel süreçler geçirdiğini ve nasıl öğrendiğini, eğitsel müdahalelerin etkinliğini, öğretimin psikolojisini ve sosyal psikolojiyi araştıran ve konuya dahil edilen psikoloji içindeki bir alan olarak tanımlanmaktadır.

Eğitim psikolojisi ve okul psikolojisi genellikle birbirleri yerine kullanılabilen terimler olmakla beraber araştırmacı ve teorisyenler için daha ziyade eğitsel psikolog olarak tanımlanmakla birlikte, okullardaki uygulayıcılar veya okulla ilgili alanlardaki uzmanlar ise okul psikologları olarak tarif edilmektedir. Eğitim psikolojisinde temel amaç elde edilen psikolojik verilerden yola çıkarak eğitimin daha sağlıklı ve yararlı yapılabilmesi için uygulanması gereken durumları tespit etmektedir.

Fertlerin eğitim süreci kapsamında nasıl öğrendiğini araştıran ve konu edinen bir psikoloji koludur. Kişi, hangi yaşta hangi yetenekleri geliştirmektedir ve yine kişinin yeteneklerini desteklemek adına nasıl eğitimler verilmelidir, bunlar da eğitim psikolojisinin içerisinde yer almaktadır. Eğitim psikolojisinde, amaç bireyi kendi yetenekleri ekseninde en üst seviyede yetiştirebilmektir. Eğitim psikolojisi, psikolojik bulguların bireylerin eğitimi üstünde nasıl kullanılabileceği üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda bazı alanlarda derin bir şekilde çalışmalar yaparak eğitime yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Öğrencilerin gelişimi ve tanınması açısından önemli bir miktarda katkıda bulunmaktadır. Bireye eğitim yönünde nasıl yardım edilebileceği ve nasıl davranılması gerektiği konusunda da eğitime yol göstermektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için en uygun ortamın sağlanması konusunda katkıda bulunmaktadır. Öğrenme sırasında bireyin güdülenmesini sağlayacak uygun çevresel nizamın sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Öğrenmenin nasıl tahakkuk edeceği konusunda katkı sağlamaktadır. Hangi eğitim ve öğretim yönteminin kullanılması gerektiği yönünde çeşitli bilgiler vermektedir. Öğrenilen bilgilerin değerlendirilmesi yönünden yardımcı olmaktadır. Eğitim sürecinin gayesine ulaşmış olmadığı bahsinde yanlış ölçümler yapılmasına imkan sağlamaktadır.

Kavramsal Çerçeve Psikoloji

Psikoloji ya da ruh bilimi, davranışı ve zihni inceleyen bilim dalıdır. Bilinçli ve bilinçdışı olayların yanı sıra daha çok duyu ve düşüncenin irdelenmesini içeren psikoloji,

oldukça kapsamlı bir bilimsel alandır. Psikolog ise, bu alanda uzman olan ve aynı zamanda bilgi araştırması yapan kişilere denir.

Psikoloji bilimi, yalın bir ifadeyle, insan davranışlarının ve zihinsel sürecini bilimsel metotlar kullanılarak incelenmesine denir. Davranışları, zihinsel süreçleri ve bunları etkileyen/bunlardan etkilenen etmenleri tanımlamak, nasıl oluştuğunu ortaya koymak ve nedenlerini açıklamak bu incelemenin temel amacıdır.

Psikoloji sahasında yürütülen araştırmalar, zihinsel süreçler ve davranışların ortaya çıkmasını sağlayan işleyiş hakkında sürekli yeni bilgiler ortaya koymak, bu yeni bilgiler ve eski bilgilerin değişip dönüşmesini, yeni yaklaşım ve kuramların doğmasını sağlamaktadır. Bilimsel araştırma etkinliğinin temel ögesini meydana getiren sürekli yenilenme işlemi, insanın açıklanmasında daha geniş ve çok boyutlu bir görüş açısına ulaşmamıza olanak vermektedir. Bunun sonucunda diğer bütün bilimlerde olduğu gibi, daha karmaşık soruları ele alabilmek ve daha karmaşık cevaplar üretebilmek muhtemel olmaktadır (<https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr>).

Eğitim Psikolojisi

Eğitim ile psikoloji arasında kurulan etkileşim sonucu oluşan bu alana eğitim psikolojisi denilmekle beraber bu etkileşimin ana hareket noktası psikolojidir. Özetle eğitim psikolojisi, psikolojinin eğitim konusuyla ilgilenmesi sonucu ortaya çıkmış bir alandır (Erdoğan, 2016:90). Ancak Tumlriz'in (1952) deyişiyle hem eğitime hem de psikolojiye karıştığı halde o alanlarda varlığını kaybetmeyen bir alandır eğitim psikolojisi. Bundan ötürü iki temel alanın birbiriyle etkileştiği sınırdan var olan bir sınır bilimidir.

Eğitim psikolojisi, eğitim ortamı bağlamında öğrenme olgusunu ve öğrencinin taşıdığı özellikler ile bu özelliklerin öğrenmeyi nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Öğrenme süreci, öğrenmeyi etkileyen etmenler, öğrencinin gelişimsel ve bireysel özellikleri, güdülenme, sınıf yönetimi ve sınıf içi kişilerarası süreçler, öğrenme ürünlerinin değerlendirilmesi gibi konular üzerinde çalışmalar yapmaktadır (Bacanlı, 2015).

Başka bir ifadeyle eğitim psikolojisi, kim, nerede, nasıl öğrenir sorularına yanıt aramaktadır. Kim sorusunun yanıtı kim olursa olsun, öğrenme sürecine katılan ; öğrenci, bebek, çocuk, ergin, ergen, yetişkin vb'dir. Nerede sorusunun cevabı okuldur. Okul, öğretim yapılan herhangi bir mekandır. Nasıl sorusu ise, öğretim süresince öğrencinin öğrenme sürecine cevap vermektedir. Öğrencinin, öğrenme sürecinin tesirli olması için eğitim iş görenlerine bilimsel nitelikli ilkeler, kurallar ve yasalar sunmak eğitim psikolojisinin amacıdır. Eğitim psikolojisi, uygulamalı bir bilimdir. Bu manada öğrencinin

gelişimine, davranışlarının oluşumuna ve kestirimine, eğitsel amaçlara yönlendirilmesine ilişkin teoriler geliştirmektedir. (Başaran, 2007).

Eğitim Psikolojisinin Tarihçesi

Eğitim psikolojisinin ortaya çıkışı, deneysel psikolojinin doğuşu ve eğitimin bir bilimsel alan olarak kabul görmeye başlanması ile oluşan hareketliliğedayanmaktadır. Aynı zamanda eğitimin ve psikolojinin felsefi bir alan olmaktan çok bilimsel bir çalışma alanı olarak kabul edilmeye başlandığı bir döneme de karşılık olmaktadır. Eğitim psikolojisinin çalışmaları Otto Tumlirz'e (1952) göre Friedrich Herbart'ın (1746- 1827) eğitimi, psikolojiye dayanan bir alan olarak değerlendirmesi ile beraber ortaya çıkmıştır. Herbart'ı takiben Wilhelm Wundt'un (1832-1920) 1879 yılında Almanya'nın Leipzig kentinde ilk kez kurmuş olduğu deneysel psikoloji laboratuvarı da önemli bir hamle sayılmaktadır. Zira psikoloji ile eğitimin bir bilim sahası olarak kabul etme aşamasının doğmasına dönüm noktası olmuştur. Bu süreçte eğitimin felsefi bir alan olarak görülmesine dair gölgenin ortadan kalkmasının yanında psikolojinin de deneysel bir alan olmaya başlamasının ardından yolunu eğitime doğru yönlendirmiştir. Sonuç olarak eğitim psikoloji sahasının doğuşu, her iki otoritenin geliştirdiği düşünce ve attığı adımlarla eğitim ve psikoloji etkileşimi ile başlamıştır. Hemen arkasından da eğitim psikolojisi alanı ortaya çıkmıştır. (Erdoğan, 2016:90).

Eğitim psikolojisinin özellikle Amerika Birleşik Devletleri(ABD)'nde ve Avrupa kıtasındaki oluşumunun dayanağı olan psikoloji ve eğitim etkileşiminin iki boyutta ilerlediği açıklanmaktadır. İlk olarak İngiliz yazar James Sally tarafından 1885 yılında yazılan 'Eğitim Kuramına Özgü Atıflarla Psikolojinin Ana Hatları' adlı yapıtın yayınlanmasıyla birinci boyuttaki gelişmeler oluşmuştur. Öğretmen yetiştiren programların öncelikli bir başvurusuna kaynaklık eden bu yapıt genetik psikoloji ve çocuk araştırmaları üzerinde konsantre olmaktadır (Öğülmüş, 2006). Öğretmen yetiştiren kurumlara sunulan bu boyuttaki etkileşim, eğitim psikolojisi ile ilgili derslere başlangıç olmuştur.

İkinci boyutta ise eğitim ve psikoloji arasındaki etkileşimin yarattığı sonraları 'okul psikolojisi' adıyla bilinen alanın temelleri atılmıştır. Özellikle Pennsylvania Üniversitesinde 1896 yılında Lightner Witmer (1867- 1956) tarafından çocukların öğrenmeyle alakalı sorunlarına çözüm olarak, psikologları eğitimcilere yardımcı olacak şekilde hazır hale getirmek amacıyla kurulmuş olan psikoloji kliniği bir ilk adım durumundadır (Öğülmüş, 2006). Çünkü Amerika'daki ilk çocuk rehberlik kliniği olan kurumun bu olduğu ifade edilmektedir. Kısa bir zaman sonrasında William Healy (1869-

1963) aracılığıyla 1899 yılında Chicago’da kurulan Çocuk İnceleme ve Pedagojik Araştırma Bürosu’da buna benzer bir kurum bazında görülmüş bulunmaktadır. Bu örnekleri baz alarak ABD’nin çeşitli yerlerinde kurulmuş olan psikoloji klinikleri zihinsel gelişim geriliği ve öğrenme zorluğu gibi konularda öğrenciler için hizmet edip çalışmaktadır. Gelecekte ise bu merkezler ‘okul psikologu’ ve ‘psikolojik danışmanlık’ adıyla gösterilecek alanların öncül olacak ilk örnekleri olarak değerlendirilmiştir (Öğülmüş, 2006).

Yukarıda yazılı olan adı geçen ön adımların arkasından eğitim psikolojisinin bir bilim dalı olarak Edward Lee Thorndike’in (1874-1949) ‘Educational Psychology’ adlı kitabının 1903 yılında ABD de yayınlanmasını takip eden yıllarda ortaya çıktığı ve gelişmeye başladığı kabul görülür. Nitekim öğrenme, davranış ve tepki, öğrenme sonuçlarının ölçülmesi gibi konuların ‘Eğitim Psikolojisine Dair Ontolojik Bir Değerlendirme’ isimli bu eser 1940 yılına kadar ders olarak Thorndike tarafından Columbia University, Teachers College’da okutulmuştur. Bu alana dair ilk kez geliştirilen paradigma Thorndike’a dayanmasının ve eğitim psikolojisi adıyla yapılan kavramsallaştırmanın nedeni budur. Thorndike’in adı geçen üç ciltten oluşan eserinde eğitim psikolojisinin tanımlamasını yapmak ardından da sunduğu içerikle bir manada alanın hudutlarını resmetmiştir. Ayrıca Thorndike, eğitim psikolojisi alanına dair bir yerleştirme de meydana getirmektedir. Thorndike için eğitim psikolojisi, psikolojinin uygulamalı psikoloji dalının eğitime pratik yararlar sağlamak üzere geliştirilen bir alt dal gibi açıklamaktadır. Thorndike ferdi farklılıkları, zekâ ve öğrenmenin ölçülmesi, yetişkin eğitimi, araştırma yöntemleri, istatistik ve benzeri konular üzerinde durup çok faktörlü zekâ kuramını da geliştiren otorite olmaktadır (Erdoğan, 2016:92).

Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türkiye’de eğitim ile birlikte psikoloji çalışmaları ortaya çıkmıştır. ‘Eğitim psikolojisi’ adı olarak ilk lisansüstü eğitim programı da Ankara Üniversitesi’ne bağlı olarak 1964’te kurulan Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde başlamıştır. Fakat eğitim psikolojisi, bu fakültede eğitim bilimleri bölümünün dışında ayrı bir bölüm olacak şekilde yerleştirilmiştir. Sonuç bazında bakılırsa Türkiye’de 1950’li yılların ardından gelişen eğitim psikolojisi alanı, ağırlıklı olarak öğretmenlik meslek bilgisi kapsamında eş isim olarak anılan bir ders etrafında mevcut olmuştur. Bu derste, yerleştirdiği ilk yıllarla beraber öğrenme, öğretme, öğrenci, öğretmen ve okul hakkında bir içerik izlenmiştir. Eğitim psikolojisi dersi ilk takdim edilmeye başlandığı zamandan beri 1998 yılında ilk önemli değişikliğe uğramıştır. ABD, Dünya Bankası (DB) kaynaklı finans ve uzman desteğiyle gerçekleştirilen ‘Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması’

projesi istikametinde ders içeriği iki temel konuya ayrılmış ve adı da ‘Gelişim ve Öğrenme’ şeklinde tahrif edilmiştir. Fakat gelişim ve öğrenme adı da 2005’te değiştirilip tekrar eğitim psikolojisine çevrilmiştir (Öğülmüş, 2006).

Eğitim Psikolojisi ve Öğretmenlik Mesleği İlişkisi

Öğretmenlik mesleğini yapan kişilerin kesin olarak eğitim psikolojisi eğitimini alması gerekmektedir. Pedagojik formasyon dersleri adı altında öğretmenler lisans eğitimlerinde bu dersi görmektelerdir. Peki, öğretmenlerin eğitim psikolojisini bilmesi niçin bu kadar önemlidir? Çünkü öğretmenler, eğitim sürecinin en önemli rehberleri yerindedir. Öğrencileri tanımak ve gelişim düzeylerine uygun bir şekilde ders konularını işlemelidirler. Lise öğrencisiyle ilkokul öğrencisinin öğrenim seviyeleri birbirinden mümkün olabildiğince farklı olmaktadır. Bu nedenle eğitim psikolojisi, bireylerin gelişim seviyelerine uygun bir şekilde her yönden eğitim verilmesi gerekliliğini göstermektedir. Öğretmenler de bu düşünceyi öğrenim sürecinde uyarlayacak olan rehber kişilerdir. Almış oldukları psikoloji eğitimi sonucunda öğrenme yöntemlerini seviyeye göre belirleyebilir ve çıkabilecek olası sorunlara çözüm sunabilirler (<https://www.iienstitu.com/blog/egitim-psikolojisi-nedir>).

Öğretmenliğin mesleki derslerinden bir tanesi de eğitim psikolojisidir. Bireyin davranışlarının değişimi sürecinde psikolojinin ilkelerinin eğitimin çeşitli süreçlerine uygulanması eğitim psikolojisi olarak tanımlanmıştır. Ek olarak eğitim sisteminin niteliği ve öğrencilerin iyi bir gelecek kurmasında öğretmenlerin eğitim psikolojisi alanındaki yetkinliklerinin yüksek olması yadsınamaz bir zorunluluk olmaktadır (Camadan vd., 2018:96).

Eğitim psikolojisi, çağdaş psikolojinin, öğrencilerin eğitilmesinde ve yetiştirilmesinde etkili olan, öğrenme süreçlerini ve karşılaşılan psikolojik problemleri inceleyen kuramsal ve uygulamalı bir disiplin olmaktadır. Eğitim psikolojisi; öğrencilerin zihinsel gelişimi, yetenek ve öğrenme düzeylerinin belirlenmesi, yaratıcılık süreçleri gibi öğrenmede rol oynayan türlü faktörler ile öğrenciler ve öğretmenler arasındaki mevcut olan etkili iletişimi saptamak güdüleyici vasıflarla ilgili olmaktadır. Eğitim psikolojisi, öğrenmenin en verimli düzeye ulaşmasını amaçlayan, deneysel ve uygulamalı olarak iki taraflı bir psikoloji dalı olmaktadır (İlter, 2012: 20).

Eğitim psikolojisi, eğitim ile arasındaki ilişkiler üstünde durmakta ve bu yönde araştırmalar yapmaktadır. Elde ettiği bulgularla eğitime yardımda bulunmaya çalışmaktadır. Amaç edindiği yön ise öğrenmeyi etkili ve verimli hale getirmektir

Kaya, vd., (2007)'ne göre, Eğitim psikolojisi, öğretmen adaylarının başarılı olabilmeleri için onlara gerekli olan insan gelişimlerini destekleyebilmeleri gerekmektedir. Sınıf yönetiminde başarılı olabilmeleri için gerekli olan ise insan gelişimi, değişimi ve öğrenmesiyle alakalı gereksinim duyacakları bilgi, yaklaşım ve son olarak tutumları kazandıran bir ders olmaktadır.

Bacanlı (2015) öğretmenlik formasyonu dersleri arasında bir 'demirbaş' ders niteliğinde olduğunu belirterek bütün öğretmenlik formasyonlarında eğitim psikolojisi dersinin yer aldığını bildirmiştir.

Dönmezler'e (1997) göre ise, Eğitim psikolojisi; öğrenme sürecini, öğrenmeyi etkileyen faktörleri, öğrenciyi ve öğretmeni, sınıf içi kişilerarası süreçleri, öğrenme ürünleri ve benzeri hususlarla ilgilenen; öğrenmelerin ders planlarını hazırlanmasından tutup, değerlendirme sürecine kadar gerçekleşmiş olan bütün etkinlikleri tamamlamada başarıyı temin eden, uygulamaya yönelik pratik bilgiler veren bir ders olarak tanımlanmaktadır.

Selçuk (2008) eğitim psikolojisini, öğrencilerin tanınma, gerçekleştireceği hedef davranışların saptanması, öğrencileri hedeflediği davranışlara ulaşmada yardımcı olacak öğrenim görevlerinin seçilmesi, öğrenme ortamlarının sağlamak, öğrenmenin gerçekleştirilmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile aracısız bir şekilde ilgili bir bilim dalı olarak tanımlamıştır.

Sonuç olarak bakılırsa, Eğitim psikolojisi, öğretmen ve öğretmen adaylarına olduğu kadar çocuğun gelişim ve öğrenme sürecini öğrenmekte olup onun gelişimine yardımda bulunmak isteyen tüm ebeveynlere; dünyada mevcut olma, gelişmeyi, yaşamayı öğrenme sürecini merak edip ve bu süreci pozitif bir yönde etkide bulunarak kendisini geliştirmek isteyen her bireye faydalı bir ders niteliğinde olmaktadır (Yeşilyaprak, 2009).

Eğitim Psikolojisinin Alt Dalları ve Gelişim

Eğitim psikolojisi, öğretim faaliyetlerini verimli bir hale getirmektir. Bu nedenle gelişim psikolojisinden faydalanarak bireylerin dönemsel özelliklerini ve davranışlarını tespit etmeyi amaçlamak başlıca hedeflerdendir. Bunun vermiş olduğu sebeple öğrenme psikolojisi ile de yakından ilgili olmaktadır. Genel itibariyle eğitim psikolojisi dört tane ana dala sahiptir (<https://www.iienstitu.com>) ;

- Gelişim Psikolojisi,
- Öğrenme Psikolojisi,
- Ölçme Ve Değerlendirme,
- Rehberlik.

Gelişim psikolojisi; anne karnından başlayıp yetişkinliğe kadar ki bütünsüreci kapsamaktadır.

Eğitim Psikolojisinde Kullanılan Yöntemler

Eğitim psikolojisinde kullanılan birçok yöntem bulunmaktadır Bunlar: (<https://www.batmancagdas.com>)

- **Gözlem Yöntemi:** Hem iç hem de dış gözlem olmak üzere iki yöne ayrıldığı bilinmektedir. İç gözlem, kişinin içsel süreçlerini içe bakış yöntemiyle analiz etmesidir. Örneğin, kişi hata yapınca içten içe bunun vicdan muhasebesini yapmak bir yöndedir. Dış gözlem ise psikolojik olan bir durumun dışarıdan bakılarak izlenmesi olarak tanımlanabilir. Dış gözlem iki gruba ayrılarak uygulanabilir. Bir tanesi sistematik gözlem, bir deney grubunu belirli kurallar çerçevesinde incelemek şeklinde tanımlanabilir. Yani planlı gözlem denilebilir. Doğal gözlem ise tam tersi şeklinde olup isminden anlaşılacağı gibi plansız yapılan gözlem şeklidir. Habersiz yapılmaktadır.
- **Deney Yöntemi:** Bir örneklemin, bir grup üzerinde olan tesirinin ilişkilendirilip ardından denetiminin yapılması olarak tanımlanır. Bu yöntemde değişken olarak adlandırılan kişiye, zamana, ortama göre çeşitli değer alabilen nitelikler mevcut olmaktadır. İncelenen konu bağımlı ve bağımsız değişken ardından kontrol grubu üzerinde ilişkilendirilerek sonuçlandırılır.
- **İstatiksel Yöntem:** Psikolojik vakalardan edinilen bilgilerin sayısal anlatımı, sınıflandırılması ve ilişkilendirilmesi çalışmalarının olduğu bir yöntemdir. İncelenen konular arasındaki bağlantının korelasyon değerine bakarak ortaya çıkmasını gözlemektedir. Korelasyon değeri +1.00'e ne kadar yaklaşırsa iki durum arasındaki ilişki o kadar artmaktadır. -1.00'e yaklaştıkça ise ilişki değeri düşmektedir.
- **Klinik Yöntem:** Bu yöntem ise hatalı ve rahatsızlık içeren davranışları iyileştirmek adı altında kullanımına başvurulur.
- **Olay İncelemesi:** Bir sorun teşkil eden konunun çözümünde gereken bilgilerin bir arada analiz edilmesidir. Çıkan sonuçlar dâhilinde genellemeler yapılarak benzer sorunları basit bir şekilde çözümlenebilir.
- **Görüşme Yöntemi:** Bir durumla ilgili kişilerin düşüncelerinin toplanması durumuna denir. Objektif olması zor olduğundan nesnel ve güvenilir bir yöntem sayılmamaktadır.
- **Anket Yöntemi:** Bireylerin kendi davranışlarını ve düşüncelerini yine kendi ellerinden yazılı bir şekilde alınan öğrenme yöntemidir. Kişilerin cevaplarında dürüst olup olmadığı kesin bir ifadeyle, somut bir şekilde bilinmediğinden güvenilir bir yöntem değildir.

Gelişim Psikolojisi

İnsan davranışlarında doğumdan ölümüne dek, bütün yaşamı boyunca gözlenen biyolojik ve psikolojik değişiklikleri incelenmesine denir. Bireyin belli dönemler dahilinde gelişimini ve bu dönemlerde öğrenmesi gereken davranışlarını inceleyen bir bilim dalı olmaktadır (www.donusumkonagi.com).

Başka bir tanımda ise; bireyin davranışının türünü ve onun kronolojik yaşı arasındaki ilişkiyi gözlemleyen bir bilim dalıdır. Duyu organlarının yaştan ilerlemesine eş zamanlı olarak nasıl bir şekilde ilerlediği, bir hayli karışık ve önemli bir davranış olan konuşmayı, hangi yaş aşamalarında nasıl bir gelişim basamakları gösterdiği gelişim psikologlarının üstünde çalıştığı sorunlara birkaç emsal oluşturmaktadır. Bir diğer konu olan çocukların içinde yaşadığı ve büyüdüğü çevrenin genel özellikleri ve çocuğun geliştirdiği davranış tarzları arasındaki ilişkiyi gözlemlemektir (<https://tr.wikipedia.org>).

Gelişim psikolojisini, insan davranışlarının ve zihinsel süreçlerinin bilimsel incelenmesi' (Gerrig ve Zimbardo, 2017) şeklinde tanımlayıp psikolojinin alt bir dalı olarak göstermektedir. Ayrıca 'kişinin biyolojik, bireysel ve çevresel etkilerden kaynaklanan düşünce, davranış, akıl yürütme becerileri ve işlevlerinden oluşan değişiklikleri tanımlayıp, açıklamayı amaç edinen disiplinler arası bir bilim' şeklinde açıklamaktadır. Gerrig ve Zimbardo (2017) göre, gelişim psikolojisi fiziksel ve psikolojik süreçler arasındaki ilişkinin paralelinde gebelik ile başlayan hayatboyu olarak devamlı bir şekilde gelişim evreleriyle ilgilenmekte olan bir psikoloji dalı olmaktadır. 'Kişilerin hayatı boyu olarak geçmekte olduğu değişimlerin betimlenip, açıklanmasıyla ve buna paralel olarak bireyler arasındaki varyasyon, benzerlik ve farklılıklarla uğraşmaktadır' bu tanımda gözüktüğü gibi vurgulanan şey bireylerdeki değişimdir. Hayat boyu olarak fiziki ve psikolojik yapılarda oluşan varyasyonlarla ilgili olmaktadır bu değişim. Gelişim psikolojisi, sistematik bir şekilde düşünmeyi sağlayan döllemeyle başlayan yaşam süreciyle ilgilidir. Bu şekilde olan değişim süreci zamanla farklı bakış açılarıyla bir araya getirilir. Günümüzde halen gelişim ile alakalı inceleme ve araştırmalara yoğunlaşmışlardır. İnsan gelişim sürecini anlamak için gelişimin tarihsel sürecini ve günümüz gelişim zihniyetini temel aldığı felsefeleri bilmek gerekli olmaktadır (<https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr>).

Gelişim psikolojisi 1950 yıllarının başlarında, son zamanların anlayışıyla oluşmuştur. 1950'li yıllardan sonrasında değişim başlamıştı gelişim psikolojisinde, bu durumun sebebi ise ,gelişim psikologlarının 'gelişimi betimlemekten' çok, gelişime temel olan 'süreçlerin' üstünde durmaya başlamalarıyla ortaya çıkmaktadır, bununla beraber

‘bebek, çocuk, ergen ‘konusundaki araştırmalar’ 1960’lı yıllara kadar çocuk psikolojisi’ şeklinde anılmıştır. Gelişimle ilgili çeşitli tartışmaların günümüzde de halen devam ettiği gözlemlenmekte olup ve bunların ; ‘kalıtıma karşı çevre’ ve gelişimde ‘sürekliliğe karşı süreksizlik’ olarak iki ana başlığa göre ayrılmaktadır. Bu başlıklara göre gelişim süreçleri üstünde tesirli olduğu düşünölen mazlumların (kalıtım ve çevre) ve gelişimin meydana gelen süreçlerin (süreklilik ve süreksizlik) üstünde durmuş olduğu bilinmektedir. Gelişimin üzerinde neyin hangi şekilde etkili olduğunu ve gelişimin sürecinin nasıl bir yol izlediğini anlamak, gelişimi anlayabilmek için şart olmuştur. Kalıtımcıya da çevreci yaklaşımlarla gelişim üzerinde etkili olan unsurlar değerlendirilmiştir. (<https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr>).

Zaman içerisinde gelişimle ilgili çalışmalar incelenmesinde genelde bebeklik ile çocukluk dönemlerini incelenmiş olduğu görölmektedir. Ne var ki günümüz çalışmacıların ortak bir alanda bir araya geldiği durumlardan biri gelişimin devamlılığı olmasıdır. Gelişimin yetişkinlik gibi yaşamın ileri evrelerini de kapsadığı sadece bebeklik veya çocukluk süreçleriyle olmadığı bilinmektedir. Bu yaşam boyu gelişim görüşüyle rastlanmaktadır.

Baltes yaşam boyu gelişim uzmanlarından biri olup, yaşam boyu gelişim bakış açısını gelişimin olması gereken özelliklerini ve etkilerini vererek açıklamıştır. Yaşam boyu bakış açısıyla Baltes, gelişimi ‘yaşam boyu, çok boyutlu, çok yönlü, esnek, çok disiplinli ve bağlamsal olarak nitelerken’ bunun paralelinde ‘gelişimin büyüme, sürdürme ve kaybın düzenlenmesini içeren bir zaman’ olduğunu vurgusu üzerinde durmaktadır (Santrock, 2008).

Yaşam boyu gelişim; gelişim evrelerini sadece doğum öncesi ve sırası, bebeklik, ilk çocukluk yılları sınırlarından orta çocukluk, ergenlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik evrelerini de kapsayan geniş bir yelpazeye taşımıştır (Santrock, 2008). Özetle gelişim basamakları artık dört temel evrede değil, sekiz basamakta ele alınmaya başlanmış ve gelişimin devamlılığına araştırmalarda daha çok yer verilmiştir (<https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr>).

Gelişimle İlgili Temel Kavramlar

Gelişim çalışmalarında başlıca bazı kavramlar (olgunlaşma, yaş ve evreler) mevcut olmaktadır. Gelişimin anlaşılabilmesi için gerekli olan kavramlar olmaktadır bunlar (<https://remcdbcrb.org>);

Büyüme: fiziksel olarak sadece boy, kilo ve hacim bazında yükselmesidir.

Büyüme, vücudun farklı organlarında değişik hızlarla gerçekleşmektedir. Azalma gösteren bir durumda büyüme olamaz, daima bir artış göstermektedir büyüme.

Olgunlaşma: Öğrenme hayattan bağımsız bir şekilde olup biyolojik olarak kalıtım tarafından yürütülen bir değişme olmaktadır. Vücut organlarının kendilerinden beklenen görevi yerine getirebilecek düzeye gelmesi için, öğrenme yaşantılarından ayrılmış bir şekilde, kalıtımın tesiriyle geçirdiği biyolojik bir değişme olmaktadır. Genetik olarak programlanan olgunlaşma, zamanı geldiğinde kendi kendine gerçekleşmektedir. Herhangi bir özel çaba göstermeye gerek kalmamaktadır. Tüm bireyler aynı anda, neredeyse aynı yaşlarda birbirine benzer davranış örüntüleri oluştuğu için olgunluğa erişmektedirler. Aynı zamanda olgunlaşma, bir durumu öğrenmenin ön koşulu konumundadır. Örnek olarak, bir çocuğun kas ve kemik yapısı kifayetli bir olgunluğa erişmeden, çocuk yürüme alıştırmalarını ne kadar yaparsa yapsın yürüyemez. Olgunlaşma süreci sonunda oluşan davranışların hızlandırmaya da geciktirmede çevresel faktörler etkili olabilir. Ancak ne kadar normal olursa olsun bu davranışların değişimi önünde sonunda çevreden bağımsız bir şekilde oluşacaktır. Olgunlaşma sonucu olarak ortaya çıkan davranışlar adet kanaması, yürüme, dişlerin çıkması ve benzeri olmaktadır.

Kişilerde olgunlaşma sonucu bazı davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bunlar: yürüme, dişlerin katı yiyecekleri ezilmesi, adet kanamasının görülmesi gibi kendiliğinden oluşan uygulamalardır. Yeterli olgunluk düzeyine ulaşıldığı halde bazı durumlar ortaya çıkmayabilir. Bunlar: Okuma, yazma, kravat bağlama, gitar çalma ve benzeri uygulamalardır.

Dikkat edilmesi gereken konu ise, çevrenin etkisi olgunlaşma sürecinin sonunda ortaya çıkan davranış örüntüleri üzerinde olup olgunlaşma üzerinde değildir. Bu demek oluyor ki nicelik ve nitelik üzerinden ortaya çıkan ürün çevreden etkilenebilmektedir. Fakat alt ve üst sınırları ile oluşabilecek en yakın ve en erken zaman dilimi kalıtım tarafından tayin edilmektedir. ‘Olgunlaşmanın çevresel koşullardan bağımsız olması’ denildiğinde, kastedilen olağan çevre koşullarıdır. Aşırı bir raddeye gelen çevre koşulları, olgunlaşma üstünde etki oluşturmaktadır. Örnek olarak çevre kirliliği ısı değişimleri radyasyon ve benzeri böyle bir aşırı çevre koşulları genetik yapılar üzerinde oldukça büyük bir etki oluşturabildiği için (örneğin mutasyon) olgunlaşmayan etkileyebilecek derece dereceye çıkabilir. Sadece kaslarda olan motor davranışlara dair bir kavram olmamaktadır olgunlaşma. Organizmanın tüylü kısımlarının kimi işlevleri görülebilir düzeye gelmesini açıklar. Bunlara beyin, sinir sistemi ve duyu organları da dâhil olmaktadır.

Öğrenme: kişinin çevresi ile belli bir düzeyde etkileşim sonucu oluşan nispeten kalıcı ve izli davranış değişimleri olarak tanımlanabilir. Örnek olarak bir, çocuğun doğru ve düzgün bir şekilde kalem tutabilmesi için el ve parmak kas ve kemiklerinin yeterli büyüklüğe, olgunluğa erişmesi yetmeyeceği aşikardır. Kas ve kemiklerin yeterli olgunluğa erimesinin yanında çocuğun kalemin nasıl tutulduğunu görmesi, kalem tutma denemelerini yapması, düzgün tuttuğundan bundan haberdar edilmesi, pekiştirilip takdir edilmesi gerekli olmaktadır.

Gelişim: En son aşamasına ulaşıncaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişim olan organizmanın döllenmeden başlayıp bedensel, zihinsel, dil, duygusal, sosyal yönden, belli koşulları olduğu bir kavramdır ve sürekli ileriye doğru bir harekettir.

Gelişme, olgunlaşma ve öğrenme etkileşimlerinin bir ürünü olan bir kavramdır. Gelişmeyi bir ürün olarak tanımlandığında, gelişimi bu ürünün süreç yönü olarak açıklanabilir.

Değişim (Farklılaşma): Organizmanın bir durumdan başka bir duruma geçişi olarak tanımlanmasının yanında, ardışık, uyum sağlayıcı ve sistematik bir şekilde olabildiği gibi tesadüfen, olumlu, olumsuz ya da geçici de olabilir. Süreç sonunda ortaya çıkan ürüne ise değişme denir. Organizmanın her gelişimi bir değişim olmasına karşın, her değişim bir gelişim olmamaktadır.

Hazır bulunuşluk: Bireyin olgunlaşma seviyesini olduğu gibi önceki öğrenmeleri bilgileri, tutumları, güdülenmişlik düzeyini, yetenekleri ve genel sağlık durumunu almaktadır. Bireyin zihinsel, sosyal ve bedensel olarak öğrenmeye hazır dönemde olması durumunda denilmektedir. Örnek olarak bisiklet kullanmak için yeterli hazır bulunuşluk düzeyinde olan bir çocuk; bisiklet kullanmaya istekli olup, bisikleti kullanmak için gerekli olan kaslar ve diğer organları büyümüş ve olgunlaşmıştır, bisikletin nasıl kullanılacağı ile ilgili önkoşul öğrenmelere sahiptir. Ve genel sağlık durumu bisiklete binmesine uygun olmaktadır.

Gelişimin Kritik Dönemleri: Çocuklar belirli gelişim zamanlarında ve yaşlarında belli türlü öğrenmeler karşısında güçlü bir duyarlılık gösterme eğiliminde olmaktadır. Çevrenin vermiş olduğu etkilere karşı daha duyarlı olmakla birlikte çevrede düzenlenmiş olan öğrenme yaşantılarının diğer dönemlere göre daha hızlı bir şekilde erişebilirler. Bu dönemler kritik gelişim dönemleri olarak belirlenebilir. Ve burada yer alan önemli olan bir nokta zamanlamadır. Mümkün bir şekilde

öğrencilere yaşamlarının belirli vakitlerinde öğrenme fırsatı sunum adıyla gelişim yavaşlayabilir veya tamamen durabilmektedir.

Duyarlı / hassas dönem, kişinin belirli olumsuz ve olumlu çevre koşullarına veya yaşantılara açık bir şekilde bulunduğunu göstermektedir. Kritik dönem ise belli değişimlerin yaşanması / öğrenilmesi için mevcut olan fırsatı ve kaçırıldığında, bunun telafisinin çok fazla mümkün olmadığını göstermektedir.

Gelişim Görevleri: bireyin gerçekleştirmesi beklenen görevler olup her gelişim evresinde ve normal gelişim olmaktadır. İlk kez bu görüşü Robert Havighurst (1971) söylemiştir. İçinde olunan gelişim döneminin gelişim görevlerini yerine getirmek ya da getirememek, bireyin öznel olarak olumlu ya da olumsuz bir durum sergilemesine sebep olmaktadır. Bunun sonucunda sonraki dönemin gelişim fonksiyonunu yerine getirmek kolaylaşır veya güçleşmektedir.

Gelişim Alanı: Gelişim bir bütün şeklinde işler. Ancak bu bütünü anlayabilmek için gelişim parçalar halinde izlemek gerekmektedir. Fiziksel gelişim, zihinsel gelişim ve kişilik gelişimi olarak temelde üç gelişim mevcuttur.

Yaş: Özellikle olgunlaşma süreci açısından birini yaşı oldukça önemlidir. Çünkü olan olgunlaşma süreci, yaşa bağlı olarak düzenli bir sıraya göre gitmektedir ve bu sıra evrensel olmaktadır. Tabii ki bireysel farklılıklardan dolayı olgunlaşma ürünlerinin oluştuğu zamanlarında farklılıklar görülmektedir. Yaş faktörü büyümenin değerlendirilmesi ile de karşımıza çıkar. Nedeni ise büyüme yaşa göre uzunluk, ağırlık, baş çevresi gibi büyük oranda yaşa bağlı olarak ortaya konulmaktadır.

Yaş (Bölük) Kuşağı (Cohort): Kimi zaman bireyler, kendileriyle benzer zaman diliminde ve benzer tarihsel / toplumsal koşullarda doğan diğer bireylerle gelişimsel olarak benzerlikler gösterdiği bilinmektedir. Tarihsel zaman kavramıyla yakından ilişkili olan bir kavram olmaktadır.

Yaşantı (deneyim): Kişinin çevresiyle etkileşimi sonucunda kazandığı tecrübeyi göstermektedir.

Homeostatik Mekanizma: Organizmanın oksijen, kandaki şeker, su, beden ısısı gibi öğeleri belli sınırlar içinde (dengede) tutması canlı varlıkların yaşayabilmesi için gerekmektedir. Organizma fizyolojik dengesini değişen bu öğelere karşı koruması zorunlu olmaktadır. Otomatik Bir şekilde gerçekleşen bu sürece denir.

Metanaliz: Belirli bir konuda yapılmış olan araştırmalardan yeterli miktarda araştırmayı toplamak ve bu araştırmaları irdelemek ile yapılan çalışmalara denir. Yani araştırmaların araştırması şeklinde ifade edilebilir. Emsal olarak mizaç

konusunda yapılan 55 adet boylamsal araştırmayı değerlendirmek ve bu çalışmaların bir sentezini oluşturmaya çalışmak bir örnek oluşturabilir.

Tepki (Reaksiyon) Hızı: Vücutun organizmaya dışsal bir şekilde yapılan etkiye (uyarıcı) karşı yaptığı tepki hızı olmaktadır.

Eşgüdü (Koordinasyon): Hareketlerin birbiriyle uyumu olarak bilinmektedir. Koordinasyonun olabilmesi için gelişimin sağlıklı bir şekilde yol izlemesi ve beyindeki merkezlerinin görevlerini tam olacak şekilde yerine getirebilmesi gerekli olmaktadır.

Performans (Edim): Yapılmış olan bir hareket veya yapılmış olan hareketin sonucunu göstermek için kullanılır. Performans ğrenilmiş hareketin gözlenebilen ve ölçülebilen yanı olmaktadır. Genel olarak süre veya mesafeyle gösterilmektedir.

Amortisman: Bireyin üst dönem davranışları kazandığı zamanda alt dönem davranışlarından ayrılmasıdır. *Örneğin, Celal'in* yürümeye başladığı andan itibaren emeklemeyi terk etmesi şeklinde alabiliriz.

Ambivalans: Bir insan ya da durumla alakalı olarak zıt duyguların, fikirlerin ve dileklerin beraber var olmasına denir. *Örneğin,* bir kişinin bir gün birini sevmesi ve ertesini gün o kişiden nefret etmesi demektir.

Dekalaj: Her ocuğun bilişsel gelişimindeki farklılıklar manasında olmaktadır. Yatay Dekalaj: Piaget bu kavramı çocukların bilişsel gelişiminde korunuma ilişkin becerilerin farklı dönemlerde oluştuğunu belirtmek amacıyla değerlendirmiştir. Düşey Dekalaj: Piaget bu görüşü ise çocuğun sahip olduğu belirli bilgi/beceriye bir sahada gösterip, başka bir sahada ise göstermemesi olarak tanımlanmıştır.

Diana Kompleksi: Kardeşler arasındaki seksüel aktarımı olarak tanımlanmaktadır.

Kâin Kompleksi: Kardeş kıskanılığı olarak bilinmektedir.

Basımlama: Bazı kuşların yumurtadan çıkışının ilk evresinde çevresinde hareket etmekte olan ilk nesneye bağlanması ve sürekli o nesneyi seyretmeleridir. İçgüdü de denilebilir. Lorenz, ilk incelemesini kaz civcivleri üzerinde değerlendirmiştir. Civciv yumurtadan ilk çıktığı zamanda Lorenz yürümüş ve ardından civciv Lorenz'i izlemiştir ve daha sonrasında civcivin, annesi onun yanına geldiği zamanda bile civciv, Lorenz'i izlemeyi kesinlikle bırakmamıştır. Anne – baba

– ocuk bağlanmasıdaki sorunlar, ilerde çocuklarda kişilik bozukluklarına neden olduğu söylenebilir.

Gelişimin Temel İlkeleri

Gelişimin temel ilkeleri aşağıda maddeler halinde aktarılmıştır (<http://dushunce.az>);

1) Gelişim öngörülebilir bir yol izlemektedir: Gelişim döllenmeyle başlayıp ölümle sonuçlandırana kadar süreklilik halinde olan bir süreç olmaktadır. Ardından belli aşamalarla (sırayla) yapılmaktadır.. Gelişim, hiç durmadan gelişen ve ilerleyen birikimli bir süreç olmaktadır. Her gelişim dönemi, bir önceki döneme sırtını yaslamış şekilde ve bir sonraki dönemin hazırlayıcısı konumundadır. Örneğin; Piaget'e göre zihinsel gelişim önce duyu hareket, sonra işlem öncesi, somut işlemler ve en son soyut işlemler dönemine geçilerek gelişmektedir.

2) Gelişim hızı her dönem (zaman) aynı olmamakla birlikte: Gelişim özellikleri bazı dönemlerde hızlanıp, bazı dönemlerde ise yavaşlayabilmektedir. Örneğin; doğum sonrası ilk iki yıldaki fiziki gelişim hızı, sonraki iki yıldaki fiziksel gelişim hızından çok daha fazla olmaktadır.

3) Gelişim nöbetleşe olarak ilerlemektedir: Bir gelişim sahasının hızını durduramadığı dönemlerde, diğer sahaların duraklama (yavaşlama) eğilimi izlemesidir. Bir başka deyişle; her gelişim alanının belli başlı evrelerinde bir diğer gelişim alanlarına göre daha hızlı gelişim göstermesi olarak ele alınabilir. Örneğin; 3-6 yaş arasında fiziksel gelişim yavaşladığı bir dönem olurken, dil ve sosyal gelişimin hızlandığı dönem olmaktadır. Bebeklikte yürümenin ön plana çıktığı dönemde, konuşma duraklama eğilimi gösterdiği gözlemlenir.

4) Kalıtım ve çevre etkileşimi ile gerçekleşen bir süreç olan gelişim: Kişiye özgü bir biçimde genotipin belirlediği ana yapı sosyal çevreyle sürekli etkileşimle gerçekleşmektedir. Örnek olarak; zekâ kapasitesi kalıtım yoluyla olan bir husus iken; bu özelliğin ne kadarının kullanılabilceği (işlevsel olacağı) çevre ile etkileşimi sonucu baz alınan yaşantı zenginliklerine bağlı olmaktadır. Yine aynı şekilde kalıtım yoluyla gelen bireylerdeki huy (mizaç), yetenek gibi özellikler de kişinin çevresine bağlıdır.

5) Gelişimde belli eğilimler mevcuttur: Bunlar;

a) Gelişim baştan ayağa doğru olmaktadır: Döllenmeden itibaren ilk önce baş gelişip, daha sonrasında vücut, bacaklar ve son olarak ayaklar gelişim göstermektedir. Baş gelişimi vücudun diğer organlarına göre daha hızlı olmaktadır.

Yeni doğan bebeğin başı, bedenine göre bir hayli büyük olmaktadır. Bu sebeple bebek, öncelikle başın hareketlerini daha sonrasında omuzlarını, kollarını ve ayaklarını kontrol etmeyi ve kullanmayı öğrenmektedir.

b) İçten dışa (merkezden dışa) doğrudur: Öncelikle iç organlar (yapılar: beyin, kalp gibi) daha sonrasında dış organlar (kollar, eller, saç vb.) gelişim göstermektedir. İlk gelişen organ beyin (merkezi sinir sistemi) dir her zaman. Daha sonra omurilik ve iç organlar (kalp, sindirim sistemi) gelişmektedir. Daha sonra saçları ve tırnakları ortaya çıkar.

c) Gelişim, genelden özele doğrudur: Önce kaba ve büyük kaslar oluşur. Dahasonra ince ve küçük kaslar gelişim gösterir. Bu sebeptendir ki çocuk önce kaba motor kaslarını kullanmakta ve daha sonra ince motor kaslarını kullanmaktadır. Örneğin; bir çocuk bir topu ilk öncesinde tüm vücuduyla tutup, sonrasında ince kasları gelişince elleriyle tutup, daha sonra da parmaklarıyla kavramaktadır.

6) Gelişim tüm alanlarıyla (fiziksel, zihinsel, dilsel, cinsel, sosyal) bir bütün olacak şekilde ilerleyip gelişmektedir: Diğer alandaki olumlu ya da olumsuz yönde etkiler bir gelişim alanındaki değişimle de alakalıdır. Mesela; fiziki olarak ideal olan bir çocuk, başka kişilerin yoğun ilgisini çekmekte ve sevilmiştir. Sevilen çocuğun duygusal gelişimi olumlu yönde etkide bulunur. Özgüveni tam olur. Başkalarını sevebilir ve olumlu ilişkiler kurmakta zorlanmaz. Bu nedenle, sosyal gelişimi de olumlu bir yönde etkilenmektedir.

7) Gelişimde bireysel farklılıklar mevcut olmaktadır: Bunlar bireylerin kalıtsal yapıları (zekâ, mizaç, cinsiyet, yetenek) ve çevresel yaşantıları (kültür, dil, sosyo-ekonomik düzey) farklı olduğu için gelişimde bireysel farklılıklar mevcut olmaktadır. Örnek olarak; kimi bebekler 11 aylıkken yürümeye, kimi bebekler ise 14 aylıkken yürümeye başlamaktadırlar.

8) Gelişimde kritik dönemler mevcuttur: Bu dönemlerde birey öğrenmeye ve gelişmeye daha duyarlılık göstermektedir. Örneğin; dil gelişiminde 12-18 aylıkken (tek sözcük evresi), tuvalet eğitiminde ise 2-3 (24-30 ay) yaş kritik dönem olarak bilinmektedir.

Eğitim ve Öğrenme İlişkisi

Bir bireyin davranışlarını değiştirme evresine eğitim denir (Ulusoy ve diğerleri, 2002: 120). Eğitim, topluma yeni bir şekilde alışmaya çalışan bireylerin yetişkin kuşaklar aracılığıyla toplumsal yaşama adaptasyon sürecinin kolaylaştırılması işlemidir. Eğitim toplumun var olan kültürünün yeni nesillere iletmesidir. Bunun dışında eğitim, genç nesillere, gerekli bilgi, beceri ve fikirler elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım eden toplumda yer edinmelerini sağlayan faaliyettir. Başka bir ifadeyle eğitim, kişinin içinde bulunduğu toplumda geçerli olan değer, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği bütün süreçlerdir (Küçükahmet, Çelik ve Külahoğlu, 2013: 5).

Öğrenme ile alakalı önümüze birçok tanım çıkmaktadır. Bir ifadeye göre öğrenme; büyüme ve vücutta çeşitli etkilerle oluşmakta olan geçici değişmelere aktarılmayacak şekilde, yaşantı sonucunda davranışta veya potansiyel bir davranışta oluşan nispeten kalıcı izli değişme şeklinde açıklanmıştır. Bireyler dünyaya ilk adım attıklarından beri, çevresel etkileşim sonucunda pek çok türde bilgi, beceri, tutum ve ardından değer kazanmaktadırlar. Bu değerlerin tamamına da yaşantı adı verilmektedir ve öğrenmenin özünde de bu yaşantılar yer almaktadır. Öğrenme olgusu, insanlık adına büyük önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze kadar bilim insanları ve eğitimciler aracılığıyla farklı şekillerde tanımlanmış ve nasıl meydana geldiği konusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Yineleme ya da yaşantı sonucu davranışta meydana gelen olabildiğince sürekli bir değişiklik olarak öğrenme tanımlanabilir. Üç önemli ana madde bu tanımda mevcut olmaktadır (Ayas, Çepni, Akdeniz vd., 2007: 34) :

- Davranışta oluşan bir değişim sürecidir olmaktadır öğrenme. Bu değişiklik süreci hem iyi hem de kötüye yönelik bir değişim olabilmektedir. Yineleme ya da yaşantı sonucu oluşan bir değişiklik; büyüme, olgunlaşma ya da olası bir sakatlık sonucu oluşan tüm değişimler öğrenme olarak kabul edilmemektedir. Öğrenme değişikliğin olabildiğince sürekli olması adını alabilmesi için gerekmektedir; uzun bir zaman aralığında süreklilik göstermesi gerekli olmaktadır. Motivasyon, yorgunluk, fizyolojik uyum gibi referanslarla orantılı değişiklikleri tanımın dışında bırakmaktadır bu kavram.

Öğrenmenin özellikleri açıklanacak olursa;

- Bireyin tutumunda gözle görülebilir bir değişiklik olması
- Bireyin tutumundaki değişimin nispeten sürekli bir şekilde olması
- Bireyin tutumundaki değişimin yaşantı sonucunda olması

- Bireyin tutumundaki değişimin yorgunluk, hastalık, ilaç alma gibifaktörlerle olmayıp, kalıcı bir şekilde olması.
- Bireyin tutumundaki değişimin sadece büyüme neticesinde oluşması
'Öğrenme' kavramından söz edilebilmesi için bireyin sergilemiş olduğu davranış değişikliğinin devamlı olması öğrenme kavramından söz edilebilmesi için gereklidir. Buna göre açıklanacak olursa öğrenme kalıcı izli bir kavramdır (Erden, 1998: 19)

Öğrenme insan ırkının bulunduğu çevreye adapte olmasıdır. Belli bir konuda öğrenme gerçekleşmediği zamanda, yetersiz ise veya doğru olmaması durumunda o alanla ilgili bir adaptasyon sorununun yaşanması yadsınamaz bir gerçektir. Bunun adaptasyon sağlanması için birey davranışlarını geliştirmesi zorunlu olmaktadır. Yeni bir öğrenme sonucunda uygun bir davranış değişikliği gerçekleşmiş olacaktır (Arı, Üre ve Yılmaz, 2005:87).

Tüm bunların sonucunda özetle; birbiriyle bağlantılı bir şekilde, eğitimi insan ırkının doğumundan ölümüne dek devamlı olan bir davranış edindirme veya mevcut olan davranışı değiştirme süreci olarak açıklarken bütün bu değişikliklerin kalıcı ve gözlenebilir paralelinde bu değişimi iyi ve kötü olarak da kabul edebileceğimiz bir ürün olarak öğrenme kavramını söyleyebiliriz.

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

Hareketli bir süreç olan eğitim ve öğretim. Öğrenimin etkilendiği bir dizi etmenler olması bu süreç içerisinde kaçınılmaz bir gerçektir. Öğrenmenin oluşması için bazı uygun şartların oluşması gerekli olmaktadır (Arı, Üre ve Yılmaz, 2005: 88- 91):

- Genel uyarılmışlık hali: Organizmanın öğrenme için gerekli olan farkındalığın içinde olma durumuna denir. Kısacası organizmanın çevreden gelen uyarıcıları kavrayıp, değerlendirebilecek zihinsel olarak uyanık bir şekilde olması gerekmektedir.

- Güdülenme ve Öğrenme: Organizmayı iten veya harekete geçiren bir kuvvettir

- Türe – Özgü Hazır Olma: Öğrenip öğrenmeyeceği kavramları gösterilirken kullanılmaktadır. Bir organizma sadece genetik davranışlarının olanak sağladığı davranışları öğrenmektedir bu organizmanın tanımı

Akbaba (2012: 12)'ya göre genel uyarılmışlık hali'nde öğrencilerin bir konu

üzerinde dikkatini vermesi mani olan kısmı çok düşük ve çok yüksek kaygı olmaktadır. Genel uyarılmışlık halinde bulunan ve normal bir kaygı seviyesinde olan öğrenci öğreneceği konuya karşı ilgisi uygun şekildedir.

Motivasyon (güdüleme) kelimesinin Türkçede karşılığı tam olarak bulunmamaktadır. Bu kavram İngilizce ve Fransızca dillerinde mevcut olan ‘motive’ kelimesinden hareketle dilimize yerleşmiş olmaktadır. Başka bir tanıma göre ise ‘yönetim bilimi literatüründe motivasyon veya güdüleme; örgütün hedeflerine ulaşması amacıyla çalışan bireyin, bu emek sonucunda kendi ihtiyaçlarını da karşılayacak olmasının verdiği şartlanma ile bu çabayı sergilemekteki istekliliği’ şeklinde tanımlamaktadır(Pekel, 2001: 4).

Bir türün tüm üyelerinde var olan özelliğine türe özgü hazır oluş denir. Misal, insanların hepsinde, insan olduğu için konuşma durumu mevcuttur. 2 Eğitimde öğrenme süreci kimi zaman verimli ve hızlı, kimi zaman ise verimsiz ve yavaş olmaktadır. Öğrenme psikolojisinde yaygın olarak araştırma konusu olmuştur bu durumun sebepleri. Edinilen deneysel veriler, öğrenmeyi etkileyen etmenleri üç temel başlıkla toplanması gerektiğine işaret etmektedir (Sakin, 2011: 23).

Temel Öğrenme Kuramları

Geçmişten günümüze dek öğrenme ve nasıl oluştuğu açıklama doğrultusunda birçok eğitimci ve bilim insanı fikirlerini dile getirmiş ve ardından öğrenme ile ilgili pek çok kuram geliştirilip güçlendirilmiştir. Bu kuramların ortak paydasını öğrenme ve bu kavramın nasıl bir şekilde ortaya çıktığı oluştururken, içeriklerinde birçok yönden birbirleri ile ayrıldığı gözlemlenmektedir. Son zamanlarda öğrenme kuramları dört adet temel görüşün geliştirdiği akımlar doğrultusunda araştırılmaktadır. Bunlar;

- Davranışçı Kuramlar
- Bilişsel Kuramlar
- İnsancıl-Hümanistik Kuramlar
- Nörofizyolojik Kuram

a. Davranışçı Kuramlar

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, yirminci yüzyılın başlarında isminden söz ettiren bu kuramın çıkış noktası Amerika’da Edward Thorndike’in, Rusya’da ise Ivan

Pavlov'un çalışmaları mevcut olmuştur. Temelde, uyarıcı ile davranış arasında bağ kurulmasıyla oluşan, davranış değişikliğinin ise pekiştirme yoluyla gerçekleştiğini kabul eder davranışçı kuram (Turan, 2012:21). Başka bir ifadeyle davranışçı kuramcılar öğrenmenin, uyarana karşı tepki gösterme süreci olduğunu ve pekiştirme (davranışın tekrarını artıran uyarıcı) yoluyla davranış değiştirmenin gerçekleştiğini, organizmanın gözlenen davranışında bir değişiklik ortaya çıktığında, öğrenmenin oluştuğunu iddia etmektedirler (Sönmez, 2011: 265). Öğrenme esnasında içsel olarak oluşan bilişsel değişiklikleri dikkate almamakta; öğretimin, beyinde neler olduğuna dayalı olarak tasarlanamayacağını, çünkü bunların gözlenebilir olmadığını özellikle göstermektedirler. Kısacası insanın gözlenemeyen ve ölçülemeyen davranışlarını ve özelliklerini yok sayakta ustadırlar. (Açıkgöz 2003:78).

Bilişsel Kuramlar

Öğrenmeyi davranışçılar gibi, organizmayı devre dışı bırakan uyarıcı-tepki bağı ile açıklamayı doğru bulmazlar bilişsel kuramlar. Bu kuramın hiç yoktan uyarıcı-organizma-tepki olması gerektiğini söylemektedirler. Onlara göre, kendi dışından gelen uyarıcıların mekanik alıcısı olmaktan çok, uyarıcıları/mesajları işleyen, anlamlandıran, organize eden ve kendine özgürleştirerek davranış üreten aktif bir sistemdir organizma (Turan ve diğerleri, 2012:162). Burada önemli olan kısım ise bireyin uyarıcıları anlama ve anlamlandırma becerisi olmaktadır. Bilişsel kuramcılar, öğrenmenin insanın yaşadığı dünyanın anlamak gayretinin bir ürünü olduğunu ifade etmektedirler. Davranışçılar gözlenemediği ve doğrudan ölçülemediği düşüncesiyle düşünme, hayal, bilinç gibi zihinsel süreçlerin bilimsel bir şekilde incelememeyi öne sürmüşler ve bu süreçlerle ilgilenmemişlerdir. Bilişsel kuramcılara göre ise bu süreçlerin hafıza, dikkat, algı, problem çözme ve kavram öğrenme gibi konular olarak ele alınabileceğini ifade etmişlerdir (Bacanlı, 2002:181). Yani bilişsel kuramın ana hareket noktası insan ve insanın doğrudan gözlemlenemeyen zihinsel süreçleri olmakta ve öğrenmeyi de bu süreç olarak görmektedirler.

İnsancıl-Humanistik Kuramlar

Öğrenme konusunu ele alan iki temel kuram mevcut olmaktadır eğitim psikolojisinde. Bunlardan biri davranışçı yaklaşımdır diğeri ise bilişsel yaklaşım

olmaktadır. Bu iki kuramın bazı noktaları ihmal ettiği düşüncesinden meydana gelen insancıl (hümanist) yaklaşım, bu yönüyle üçüncü güç olarak anılan insancıl yaklaşımda diğer kuramlar gibi katı kurallar olmamaktadır. Daha çok, belli başlı temel ilkeler doğrultusunda uzlaşmış görünen bazı bilim adamlarının düşüncelerinden oluşmaktadır (Bacanlı, 2002:196). İnsancıl yaklaşımı savunan psikologlar deneysel bulgularla fazla ilgi göstermemektedirler.. Çalışmalarını daha çok gözlem, izlenim ve analiz ilkelerine göre yaslandırmaktadırlar. İnsanlığın gelişmesi ve çağdaşlaşması insancıl değerlere önem vermek bu kuramcılara göre elde edilmektedir. İnsancıl değerlerin bir özelliği olarak görmektedirler öğrenmeyi.

Nörofizyolojik Kuram

Nörofizyolojik temelli öğrenme kuramı, öğrenmenin doğası ve sonuçlarını açıklamaya çalışan kuramlardan biridir. Öğrenmenin fiziksel yönden temellerini açıklamayı amaçlayan bir kuramdır. Bu kurama göre araştırmacılar, beyin hücrelerinin, öğrenme ile ilişkisi araştırmışlardır. Beyin hücreleri, yani nöronlarda yeni akson iplikçilerinin oluştuğunu öğrenme süreci sonucunda gören kuramcılar, gerçekleşen her öğrenmenin yeni sinaptik bağların oluşması anlamına geldiğini ileri sürmektedirler (Erden ve Altun, 2012:18). Başka deyişle öğrenme gerçekleştikçe, beyin hücreleri arasındaki bağlar güçlenmektedir.

Öğrenme Stratejileri

Öğrenmeyi gerçekleştirmek için izlenen yol, öğrencinin kendi kendine öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için kullandığı işlemlere stratejik öğrenme denilmektedir. öğrencinin kodlama sürecini etkileme amaçlı olan ve öğrencinin öğrenme esnasında kullandığı tutum ve düşünceler olmaktadır. Başka bir açıklamaya göre ise; hafızaya iskan etme ve geri getirme gibi bilişsel stratejileri ve bilişsel stratejileri yönlendirici ya da yürütücü biliş süreçlerinde yer alan, öğrencinin öğrenmesini etkileyen, öğrenen tarafından kullanılmakta olan davranış ve düşünme süreçlerine atıf yapmaktadır (Süt, 2013:55).

Öğrenme stratejisini, ‘öğrenen kişinin öğrenme sırasında hayata geçirebileceği ve onun kodlama sürecini etkilemesi istenilen davranışları ve düşünceleri ‘ olarak tanımlanması Weinstein ve Mayer’e göredir (aktaran, Dikbaş, 2008:. 20).

Öğrenme stratejisi; dilbilimsel bir yeterlilik, plan ya da yöntem kazanmak adı

altında amaçlar bütünü olmaktadır. Menyuk ve Brisk (2005: 192) tüm çocukların karşılaşılabileceği sorunlara karşın geliştirdikleri çalışma yetenekleri şeklinde tanımlamışlardır strateji kavramını.

Öğrenme Stratejilerinin Özellikleri

Son zamanlarda yaygın bir şekilde kabul görülen öğrenme stratejileri, öğrenme ve öğretme sürecine pek çok açıdan katkı sağlamaktadır. Bu stratejiler öğrencinin basit ve kalıcı öğrenmesinin yanında önemli olarak görülecek başka görevleri de sağlamaktadırlar. Bu işlevlerin başlıcaları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Özer, 2003: 19):

- Öğrenciyi şuurlu bir öğrenen haline getirilmektedir,
- Öğrencinin öğrenmesindeki verimliliğini olumlu bir şekilde etkilemektedir,
- Öğrenciye bağımsız bir öğrenebilme becerisi kazandırmaktadır,
- Öğrencinin meraklı olmasını sağlayarak ve haz almasından yana bir öğrenme sunmaktadır,
- Öğrencinin okul dışı veya günlük hayatta öğrenmelerine yardımcı olur.

Sonuç ve Öneriler

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren psikoloji çalışmalarının konusu olmaya başlamış bir alan olmaktadır eğitim.. Bu yönelim bununla birlikte eğitimin bilimsel bir alan olmasının da başlangıcını göstermektedir. Çünkü eğitimle alakalı olarak davranışın ve öğrenmenin deneysel ortamlarda gözetilerek araştırılması psikoloji araştırmalarıyla gerçekleşmiş bulunmaktadır. Buna bağlı olarak eğitimin felsefi çerçevesi sınırsız olacak şekilde bilimsel bir saha haline gelmesinin temelleri psikoloji araştırmalarıyla atılmış olmaktadır denilebilir. Bu şekilde de eğitim psikolojisi ortaya çıkmıştır. Bu süreçte de eğitim bilimsel bir çalışma alanı haline gelmiştir. Bu konuyla alakalı olarak eğitim bilimleri alanı da çağdaş çerçevesine ulaşmıştır. Çünkü eğitime dair yapılan irdeleme ve incelemelerde araştırma, deney ve gözlemin öncü olan bir zaman oluşmuştur. Dolayısıyla eğitim psikolojisinin bir bilimsel saha olarak ortaya çıkışında bir çıkış noktası olan

psikoloji vaki olmuştur. Eğitim psikolojisinin amaçları, içeriği ve sınırları da ilk olarak psikoloji yetkililerinceilerletmiştir. Nitekim eğitim psikolojisinin, William James, Stanley Hall ve John Dewey'in öncülüğü ve Edward Thorndike'in somut adımları ilk kez psikolojinin bir alt dalı olduğu gösterilmiş ve Amerikan Psikoloji Birliği'nin sınıflamasına da bu şekilde kullanılmıştır.

Bu durumun Türkiye'deki akademik çevrelerde psikoloji ile eğitim arasında bağlantılar kurarak gerçekleştirilen çalışmaların hangi alanda yapılacağı, sınırlarının ve içeriğinin nasıl ve ne olacağı ile alakalı bitmeyen tartışmalar için ışık tutmuş nitelikte olduğu ifade edilmektedir. Eğitim psikolojisi baştan beri eğitime, öğretmene ve öğrenmeye katkıda bulunan bir alan olarak açıklanmıştır. Nitekim 1930 yılında yayınlanan bir eserde bile şu şekilde etkili ifadeler bulunmaktadır 'Pedagojik (Eğitim) psikolojinin ana meselesi; münferit terbiyede mürebbi ile çocuk, kütle terbiyesinde öğretmen ile öğrenci arasındaki ruhi münasebetlerin açıklanmasından başka bir şey olmamaktadır.' (Tumlirz, 1930: 8). Tuhaftır ki günümüz eğitim psikoloji yayınlarında eğitime dair aynı seviyede bir vurgu yer almamaktadır.

Eğitim psikolojisi bir saha namına ortaya çıktığı zamanlarda da şu an ki zamanda da disiplinler arası bir bilim dalı olarak ikrar edilmektedir. Bununla alakalı Tumlirz'in (1930) yaptığı vurgu oldukça ilgi çekicidir. Tumlirz eğitim psikolojisini, bir 'hudud' saha olarak belirtmekle beraber eğitime ve psikolojiye karışıp yok olmayan yani varlığını sürdüren bir alan olarak gözlemlemektedir. Fakat günümüz eğitim psikolojisine dair algılamalara ve yayınlara bakılması gerekirse özellikle psikolojiye karıştıktan sonra orada kalmaya çalışma çabası görülmektedir. Bu nedenledir ki günümüz eğitim psikolojisi yayınları eğitimden daha çok psikolojiye yakın bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında konular literatür taraması şeklinde aktarılmıştır. Bundan sonraki araştırmacılar teorik olarak anlatılan bu konularla ilgili nicel ve nitel çalışmalar gerçekleştirebilir. Uygun matematiksel modellerle teorilerin üzerine kurulacak hipotezler test edilebilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. Ü., *Aktif öğretme*. Eğitim Dünyası Yayınları (2003).
Akbaba, S. (2012), *Psikolojik Danışma ve Sınıf Ortamlarında Öğrenme Psikolojisi*. Anara:Pegem Akademi.

Arı, R., Üre, Ö. ve Yılmaz, H. (2005). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (Eğitimin Psikolojik Temelleri)*. Konya:Mikro Yayınları

Ayas, A. P., Çepni, S., Akdeniz, A.R. ve diğerleri. (2007). *Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara:Pegem A Yayınları.

Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bacanlı, H. (2015). *Eğitim Psikolojisi* (21. bs.). Ankara: PegemA Yayıncılık. Başaran, İ. E. (2007). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim, Öğrenme Ve Ortam*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Camadan, F., Kahveci, F ve Olgun Kılıç, Z. (2018). Öğretmenlerin Eğitim Psikolojisi Dersi İle İlgili Görüşleri Ve Önerileri: Nitel Bir Çalışma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,46, 95-120

Dikbaş, Y. (2008). *Öğrenme Stratejilerinin Öğretiminin ve Ders İşlenişinde Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına ve Kalıcılığa Etkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Adana.

Dönmezler, İ.(1997). *Eğitim Psikolojisi*. İzmir:E.Ü. Basımevi.

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul:Alkım Yayınları.
Erden, M. ve Altun, S. (2012). *Öğrenme Stilleri*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Erdoğan, İ . (2016). Eğitim Psikolojisine Dair Ontolojik Bir Değerlendirme. *HAYEF Journal of Education*, 13/2 , 89-102.

Gerrig, R. J. ve Zimbardo, P. G. (2017). *Psikolojiye Giriş: Psikoloji ve Yaşam*. Çev. G. Sart. Nobel Yayıncılık. Ankara.

Kaya, A. vd. (2007). *Eğitim Psikolojisi*. Malatya: PegemA Yayıncılık

Küçükahmet, L. Çelik, V. ve Külahoğlu, Ş. (2013). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara:Nobel Yayıncılık.

İlter, İ. (2012). Sınıf Öğretmenliği Ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Eğitim Psikolojisi Dersine İlişkin Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7/2, 54-69.

Menyuk, P. ve Brisk, M.E. (2005). *Language Development and Education*. New York:Palgrave McMillan.

Pekel, H.N. (2001). *İşletmelerde Motivasyon Verimlilik İlişkisi. Devlet Hava Meydanları İşletmesi Antalya Havalimanı Çalışanları Arasında Bir Örnek Olay Araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.

Santrock, J.W. (2008). *Child Development*(11th ed.). Athens, GR: McGrawHill. 2008

Sakin, M. (2001). *Öğrenme Psikolojisi*. Hipotez Yayınları.

Selçuk, Z.(2008). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Süt, Z.F.(2013). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Dil Öğrenme Stratejileri İle Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişki*. T.C. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Öğülmüş, S. (2006). *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*. Ed:

M. Hesapçioğlu, A. Durmuş Ankara: Nobel Yayıncılık

Özer, B. (2003). Öğretmenlerin Yeni Görevi: Öğrenmeyi Öğretme. *Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Zeka Vakfı'nca düzenlenen Öğrenmeyi Öğrenme Etkinliklerinde Sunulan Bildiri*. Ankara.

Tumlirz, O. (1952). *Pedagojik psikoloji yahut eğitim ruhbilimi*. (Çev. Münir Raşit Öymen). İstanbul: Oğlumun Kitapları.

Turan, S., Özden, Y., Eskicumalı, A., Akyüz, Y., Aslanargun, E., Dönmez, B., ve Karip, E. (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pagem Akademi.

Yeşilyaprak, B.(2009). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

<https://www.iienstitu.com/blog/egitim-psikolojisi-nedir>
<https://www.batmancagdas.com/egitim-ve-psikoloji-arasindaki-iliski-makale,14145.html>

<http://donusumkonagi.com/PsikolojikSorunlar/30/psikolojinin-alt-dallari/555/egitim-psikolojisi-gelisim-ve-ogrenme-psikolojisi.html>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Geli%C5%9Fim_psikolojisi

https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Bahar/gelisim_psikolojisi/1/index.html#konu-2

https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Guz/psikolojiye_giris_1/1/index.html

<https://remcdbrb.org/gelisimle-ilgili-temel-kavramlar/>
<http://dushunce.az/files/documents/gelisim.psikolojisi.ozet.07.03.2014.pdf>